

SVETOVNI SLOVENSKI KONGRES
SLOVENIAN WORLD CONGRESS

Poročilo
Poti znanosti k edinost Slovencev
– 1. mednarodno srečanje slovenskih znanstvenikov iz
domovine in iz sveta

Bled, 28. in 29. oktober 2000

Uvodne misli

28. in 29. oktobra 2000 je v Hotelu Golf na Bledu potekalo 1. srečanje slovenskih znanstvenikov iz domovine in iz sveta. Tretji dan srečanja je bil namenjen obiskom kakor tudi predavanjem udeležencev iz tujine na raziskovalnih inštitutih in na fakultetah.

Srečanje je bilo nadgradnja podobnih srečanj slovenskih zdravnikov ter slovenskih gospodarstvenikov in odgovor na pozitivne odzive, ki jih je med Slovenci v domovini in po svetu sprožila minula tovrstna srečanja. Organizator Svetovni slovenski kongres si je v skladu s svojim postulatom zbliževati Slovence iz domovine in sveta zadal zahtevno nalogo oblikovati tesnejše vezi in strokovna prijateljstva med ustvarjalci znanstvenega potenciala slovenskega rodu v domovini in v svetu. Prav tako pa si prizadeva da bi slovenske znanstvenike, ki odmevno prispevajo k napredovanju znanosti v zdomstvu, privabiti, da dejavneje stopijo na slovensko znanstveno prizorišče.

Srečanja se je udeležilo 150 znanstvenikov in raziskovalcev iz Slovenije in tujine ter tistih, ki jih svet znanosti privlači in jih privablja možnost sodelovanja z mogočnim slovenskim znanstvenim potencialom v svetu, srečanje pa so počastili tudi vidni predstavniki slovenskega političnega življenja in gospodarstva, ki so s svojo prisotnostjo poskušali poudariti pomen, ki ga imajo tovrstna srečanja za razvoj znanosti in slovenstva.

Četrtek, 28. 10. 2000

Srečanje so s pozdravnimi govori odpli častni predsednik Svetovnega slovenskega kongresa **dr. Jože Bernik**, minister za znanost in tehnologijo dr. **Lojze Marinček**, predstavnik Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu **Jože Poličar** ter podpredsednik SAZU akad. prof. dr. **Alojz Kralj**. V svojih pozdravih so poudarili pomen vključevanja znanstvenikov iz diaspore v slovenski znanstveni prostor in pomen, ki ga ima proces vključevanja za edinost Slovence; srečanje je pod okriljem delovnega naslova Poti znanosti k edinosti Slovencev poskušalo poudariti, kolikšno vlogo ima znanost za združevanje vseh Slovencev.

Pozdravnim nagovorom sta sledili uvodni predavanji predsednika Svetovnega slovenskega kongresa dr. **Borisa Pleskoviča** ter akad. prof. dr. **Jožeta Krašovca** s Teološke fakultete in SAZUja. Dr. Pleskovič s Svetovne banke se je v svojem predavanju *Revolucija znanja, tranzicija in civilna družba* lotil vprašanja, kako naj se države v procesu tranzicije lahko soočijo z izzivi, ki jih doprinaša znanstvena revolucija v zadnjem desetletju in izbruh medmrežne informacijske tehnologije. Ob tem je izpostavil, da bo tudi Slovenija morala izboljšati kvaliteto visokega šolstva, podpreti univerzitetne programe mednarodnih izmenjav ter povečati vlaganja v razvojne projekte. Hkrati pa bo morala omogočiti izobraževanje naših študentov v tujini in jim omogočiti pogoje vrnitve v domovino.

V referatu je dr. Pleskovič opredelil tudi vlogo civilne družbe pri premostitvi razlik v znanju med industrijskimi in tranzicijskimi gospodarstvi.

Dr. Krašovec pa se je v svojem prispevku *Načelni in izkustveni razlogi za etiko v znanosti* konstruktivno spoprijel s krizo vrednot in izzivi etike, s katerimi se mora soočati sodobna družba. Predavanjima je sledila razprava, ki je potrdila odzivnost občinstva in hkrati poudarila pomen obeh tem v življenju razmišljajočega sodobnika.

V poznem popoldanskem času je sledil tematski sklop I *Slovenski znanstveni potencia v svetu - pregled*, ki ga je koordiniral direktor Slovenske znanstvene fundacije dr. **Edvard Kobal**. Sodelujoči dr. **Alojz Arko** z Nacionalnega laboratorija v Los Alamosu (ZDA), dr. **Anton Mavretič** podpredsenik Advanced Energy Industries in dolgoletni strokovni sodelavec z MITa v Bostonu (ZDA), **Stanislav Raščan** generalni sekretar Ministrstva za zunanje zadeve in dr. **Jože Velikonja** z Univerze v Washingtonu so s svojimi prispevki in razpravljanjem poskušali ovrednotiti slovenski potencial v svetovnem znanstvenem prostoru ter predlagali vzpostavitev podatkovne baze, ki bi zaobjela slovenske znanstvenike in raziskovalce, ki ustvarjajo v tujini.

Po kosilu je sledil tematski sklop II *Vključevanje znanstvenikov in visokošolskih učiteljev iz diaspore v raziskovalno in akademsko pedagoško delo v Sloveniji*, v katerem je koordinatorka dr. **Darja Piciga** z Ministrstva za znanost in tehnologijo sogovornike mag. **Petra Volaska** z ministrstva za znanost in tehnologijo, dr. **Andreas Moritscha** z Univerze v Celovcu, dr. **Stanta Baha** z Windsorske univerze v Kanadi in dr. **Dušo Krnel Umek** z ministrstva za šolstvo in šport, spodbuditi k razpravi o praktičnih in hkrati perečih vprašanjih, ki zadevajo sodelovanje slovenskih znanstvenikov iz sveta v akademski proces v domovini. Dr. Moritsch je poudaril pomen sodelovanja univerz v področju Alp-Jadrana, dr. Bah je ob svojem prispevku, ki je bil namenjen vprašanju kakovosti univerzitetnega izobraževanja, ponudil vpogled v sistem finančnega vzdrževanja univerz, medtem ko se je dr. Krnel Umekova usmerila v možnost sodelovanja nastajajoče Univerze na Primorskem s slovenskimi znanstveniki po svetu.

V poznih popoldanskih urah se je začela okrogla miza *Primerjava študija na univerzah v Sloveniji in tujini*, ki jo je moderiral dr. **Boris Pleskovič**. Uvodne misli so bile zaupane rektorju Univerze v Mariboru prof. dr. **Ludviku Toplaku**, ki je svoj prispevek posvetil avtonomiji univerze in jo poskušal osvetliti z zgodovinskega zornega kota, primerjal je različne vloge univerze v posameznih državah ter razpredal o možnih vzrokih za tovrstne razlike. Sodelujoči pri okrogli mizi mag. **Klemen Jaklič** z Harvardske univerze, prof. dr. **Barbara Kenda** z Notredamske univerze (ZDA) in dr. **Milan Vodopivec** s Svetovne banke so poudarili prvine ameriškega izobraževalnega sistema in ponudili v razmislek, kako slovenski visokošolski študij približati ameriškim in zahodnoevropskim sistemom. Ob tem so poudarili pomembnost usposobljenosti univerzitetnih predavateljev in njihov odnos do študentov. Predvsem bi se moralo izboljšati izobraževanje na visokošolski ravni še zlasti pri podiplomskem študiju. V sistem izobraževanja bi morali pritegniti več predavateljev iz tujine, izdelati dobro štipendijsko politiko in slovenskim študentom omogočiti izobraževanje na tujih univerzah. Udeleženci srečanja so menili, da bi v Sloveniji morali poleg posodobitve obstoječega sistema izobraževanja na dveh univerzah odpreti tudi več zasebnih fakultet.

Petek, 29. 9. 2000

V jutranjih urah se je začel III. tematski sklop *Prednostne smeri razvoja slovenske znanosti in raziskav v luči globalizacije*, ki je vključeval več slovenskih znanstvenikov in raziskovalcev in je potekal pod koordinacijsko vneto prof. dr. **Janeza Možine** s Fakultete za strojništvo v Ljubljani. Dr. **Dušan Petrač** z NASA je v svojem prispevku obravnaval globalne vidike vesoljske tehnologije. Prof. dr. **Jure Tasič** s Fakultete za elektrotehniko je v prispevku *Multimedijske tehnologije* občinstvu predstavil lastnosti multimedijskih tehnologij in njihovo uporabnost v izobraževanju kot tudi tehnološko zmožljivost malih razvojnih skupin. Prof. dr. **Jože Gričar** s Fakultete za organizacijske vede je izpostavil vlogo elektronskega poslovanja pri pletenju strokovnih vezi ter poudaril njegovo nenadomestljivost v možnostih globalnega povezovanja. Dr. **Juan Carlos Bolchic** s Centro atomico v Bariloachah (Argentina) je kot strokovnjak poskušal občinstvu približati novejša spoznanja in sodobne vidike *Vodikove tehnologije*, **Majda in Franc Ilar** iz ABB podjetja v Švici pa sta prikazala trende in napredek informacijske tehnologije, ki so posledica liberalizacije dobave električne energije v elektrogospodarstvu.

V nadaljevanju III. sklopa o *ustvarjanju in vrednotenju intelektualne in industrijske lastnine* sta svoja prispevka občinstvu predstavila še prof. dr. **Miha Japelj** in prof. dr. **Joseph Straus**. Prof. Japelj iz KRKE je predstavil pomen raziskovanja in znanstvenega napredka za slovensko farmacevtsko tehnologijo, medtem ko se je dr. Straus, sicer letošnji nagrajenec Inštituta Max Planck in vodja oddelka za tuje in mednarodno patentno in kompeticijsko pravo, dotaknil pravnih problemov pri patentiranju novejših spoznanj v naglo razvijajoči se genski tehnologiji.

Popoldanski tematski sklop IV *Organizacija znanstveno - raziskovalnega dela za 3. tisočletje: povezave univerze in raziskovalnih inštitutov z industrijo* je poskušal ponuditi odgovore na nekatera vprašanja o vključevanju raziskovalnega potenciala v gospodarske tokove sodobne družbe. Koordinator tematskega sklopa prof. dr. **Peter Stanovnik** z Inštituta za ekonomske raziskave je sodelujoče poskušal bodriti k iskanju skupnih rešitev za dejavnejše vključevanje znanstvenikov v razvoj industrijskih tehnologij in napredek gospodarstva. Dr. **Cene Bavec** je predstavil napovedi tehnološkega razvoja in posledice za slovensko tehnološko politiko v prihodnosti. Dr. **Marko Kos** je poskušal odgovoriti, zakaj prihaja do vrzeli med slovenskim napredkom in napredovanjem znanosti v zahodnoevropskem prostoru. **Marko Pekavec** z Nemčije je predočil vidike organiziranja in upravljanja raziskovalnih projektov, dr. **Jože Rant** z Inštituta Jožef Stefan pa se je v svojem predavanju soočil z vlogo raziskovalnih ustanov v slovenski industriji in njenem tehnološkem napredku.

Dr. **France Rode** z eRide v ZDA je osvetljeval mednarodno izmenjevanje znanja, katerega je svetovna znanstvena skupnost že spoznala za ključno, med procesom globalizacije zavzema čedalje pomembnejšo vlogo tudi v širšem družbenem pomenu. **Franc Dolenc** z Iskratela je podaril vzajemnost odnosa industrija – raziskovanje in tematski sklop IV zaključil z vlogo, ki jo igra industrija pri razvijanju informacijske družbe.

V poznem popoldanskem času se je zvrstila zadnja okrogla miza z delovnim naslovom *Vključitev rojakov v slovenski akademski prostor*. Moderator je bil dr. Jože Bernik. Sodelovali so dr. Gričar, dr. Kralj, dr. Petrač, dr. **Irena Raščan** z Inštituta Jožef Stefan, dr. Straus. Opredeliti so poskušali, kako privabiti slovenske znanstvenike in raziskovalce, da bodo dejavneje sodelovali pri razvoju matične domovine. Lotili so se tako načelnega vprašanja dotoka svežih idej posameznikov, ki so si izkušnje pridobili po svetu, kot tudi povsem praktičnih vidikov, kako razumnikom omogočiti, da ob povratku dejavno in dobrodošlo vključijo v znanstvene tokove doma.

Dr. Alojz Kralj je izrazil pripravljenost SAZU, da pripomore k uresničitvi pobude o izdaji nove izpopolnjene knjige "*Who's Ewho of Slovene Descent in the United States*" avtorjev prof. dr. Jožeta Velikonje in akad. dr. Rada Lenčka.

* * *

Srečanje je potrdilo, da imamo Slovenci v tujini in zamejstvu izjemen umski potencial znanstvenikov, univerzitetnih profesorjev in akademikov. Po načelu prostega pretoka idej, ki ga narekujejo načela sodobne družbe, si je že v preteklosti izborila prvenstveno vlogo pri izmenjavi mnenj in prav univerzalnost znanosti je porok za nemoten prehod informacij, idej in vrednot. Slovenski znanstveniki in razumniki po svetu in doma so bili, so in bodo ključni nosilci tega gibanja. Znanost je eno izmed središč istovetnosti slovenstva, od tod tudi delovni naslov srečanja Poti znanosti k edinosti Slovencev, znanstveni potencial pa igra ključno vlogo pri uravnovešanju družbene in kulturne individualizacije ter znanstvenega in gospodarskega posvetovljanja. V prihodnje se mora Slovenija opreti na svoj celoten umski potencial, so zaključili sodelujoči, saj to je imperativ sedanjosti in prihodnosti, kar so že davno spoznale druge države v tranziciji.

Del uresničitve namena tokratnega srečanja pa je tudi ponujeno sodelovanje Slovenske akademije znanosti in umetnosti pri pripravi druge izdaje knjige "*Who's Ewho of Slovene Descent in the United States*". K poročilu prilagamo dopis akad. prof. dr. Kajetana Gantarja, podpredsednika SAZU. Pohvale in čestitke organizatorju - predvsem udeležencev iz sveta in izražena njihova pripravljenost za sodelovanje na naslednjem srečanju, kakor tudi obljubljen pomoč rektorja dr. Ludvika Toplaka pa so potrdili upravičenost priprave takih srečanj tudi v bodoče.

Jana Podobnik